

Bruksela, dnia 14.11.2012
COM(2012) 673 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Plan ochrony zasobów wodnych Europy

{SWD(2012) 381 final}
{SWD(2012) 382 final}

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Plan ochrony zasobów wodnych Europy

1. PRZYZYNY OPRACOWANIA PLANU: STAN WÓD W UE NIE JEST WYSTARCZAJĄCO DOBRY!

Woda jest niezbędna ludziom, przyrodzie i gospodarce. Jej zasoby stale się odnawiają, ale nie są niewyczerpane i nie można ich wytworzyć ani zastąpić innymi zasobami. Woda słodka stanowi tylko ok. 2 % zasobów wody na Ziemi i szacuje się, że konkurujące ze sobą rodzaje zapotrzebowania mogą do 2030 r. spowodować niedobór wody sięgający 40 % w skali światowej¹.

Polityka wodna UE z powodzeniem przyczynia się do ochrony naszych zasobów wodnych. Cel niniejszego **planu ochrony zasobów wodnych Europy** polega na usunięciu przeszkód, które utrudniają działania na rzecz ochrony zasobów wodnych Europy. Podstawą planu jest dogłębna ocena polityki prowadzonej w tej dziedzinie. Plan opracowano na podstawie licznych informacji i analiz, w tym sprawozdania Europejskiej Agencji Środowiska (EAŚ) w sprawie stanu wód², przeprowadzonych przez Komisję ocen planów gospodarowania wodami w dorzeczu (planów PGWD) oraz przeglądu polityki dotyczącej niedoboru wody i susz³, a także oceny funkcjonowania polityki UE w zakresie wody słodkiej⁴. Ponadto niniejszy plan uzupełniono oceną skutków⁵. Plan opiera się również na wynikach szeroko zakrojonych konsultacji społecznych, które przeprowadzono zarówno w związku z jego opracowywaniem oraz w ramach wspomnianej oceny funkcjonowania polityki UE. W konsultacjach wzięli udział obywatele, zainteresowane podmioty, państwa członkowskie oraz inne instytucje i organy UE⁶. W planie uwzględniono fakt, że środowisko wodne w UE jest bardzo zróżnicowane i z tego względu – zgodnie z zasadą pomocniczości – nie zaproponowano w nim rozwiązań uniwersalnych. Najważniejsze zagadnienia omówione w

¹ „Charting our water future” – sprawozdanie Grupy ds. Stanu Zasobów Wodnych do 2030 r., http://www.mckinsey.com/client_service/sustainability/latest_thinking/charting_our_water_future.

² <http://www.eea.europa.eu/themes/water/publications-2012>.

³ Sprawozdanie Komisji w sprawie wdrażania ramowej dyrektywy wodnej (2000/60/WE) – plany gospodarowania wodami w dorzeczu, oraz komunikat Komisji w sprawie sprawozdania z przeglądu europejskiej polityki dotyczącej niedoboru wody i susz, przyjęte razem z niniejszym planem.

⁴ Dokument roboczy służb Komisji dotyczący oceny funkcjonowania polityki UE w zakresie wody słodkiej.

⁵ Dokument roboczy służb Komisji – Ocena skutków towarzysząca komunikatowi „Plan ochrony zasobów wodnych Europy”, zawierająca pełen wykaz opracowań stanowiących podstawę planu.

⁶ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 3 lipca 2012 r. w sprawie wdrażania prawodawstwa UE w dziedzinie wody w obliczu konieczności przyjęcia całościowego podejścia do wyzwań europejskiej polityki wodnej, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0273+0+DOC+XML+V0//PL>. Zob. również opinia Komitetu Regionów (z dnia 30 czerwca 2011 r.) „Rola władz lokalnych i regionalnych w propagowaniu zrównoważonej gospodarki wodnej”, [http://quickfindweb.cor.europa.eu/2.0_QFWEB/\(S\(rt20dkrqmowvsg02rteg53g0\)\)/viewroot.aspx?doc=cdr%5Cenve-v%5Cdossiers%5Cenve-v-008%5Ccdr5-2011_rev2_pac.doc&lang=PL&terms=](http://quickfindweb.cor.europa.eu/2.0_QFWEB/(S(rt20dkrqmowvsg02rteg53g0))/viewroot.aspx?doc=cdr%5Cenve-v%5Cdossiers%5Cenve-v-008%5Ccdr5-2011_rev2_pac.doc&lang=PL&terms=); oraz opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (z dnia 15 czerwca 2011 r.) w sprawie włączenia polityki wodnej do innych obszarów polityki europejskiej, <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.nat-opinions.18788>.

planie obejmują: lepsze użytkowanie gruntów, zapobieganie zanieczyszczaniu wód, większą efektywność wodną i odporność zasobów wodnych, a także lepsze zarządzanie gospodarką wodną.

1.1. Kontekst polityczny

Od trzydziestu lat polityka wodna UE wnosi ważny wkład w ochronę wód. Europejczycy mogą pić bezpieczną wodę z kranu i korzystać z tysięcy wód przybrzeżnych, rzek i jezior w całej UE. Zanieczyszczenia ze źródeł miejskich, przemysłowych i rolniczych podlegają uregulowaniom prawnym, co spowodowało znaczną poprawę jakości wód europejskich, zwłaszcza dzięki ograniczeniu nadmiaru występujących w nich składników pokarmowych. W rezultacie do niektórych europejskich rzek powróciły powszechnie znane gatunki ryb takie jak łosoś i jesiotr.

W 2000 r. przyjęto ramową dyrektywę wodną (dyrektywę RDW)⁷, w której po raz pierwszy wszechstronnie ujęto wszystkie problemy związane z wodami w UE, dając tym samym wyraźny sygnał, że gospodarka wodna to coś więcej niż sama dystrybucja i uzdatnianie wody. Wiąże się ona bowiem z użytkowaniem gruntów i gospodarowaniem gruntami, gdyż te dziedziny mają wpływ zarówno na jakość jak i na ilość wody; ponadto wymaga ona koordynacji z planowaniem przestrzennym prowadzonym przez państwa członkowskie oraz włączenia do dziedzin priorytetowych objętych finansowaniem. W dyrektywie RDW ustanowiono cel polegający na osiągnięciu dobrego stanu wód do 2015 r. Termin ten jest coraz bliższy. Zgodnie ze sprawozdaniem EAS w sprawie stanu wód oraz przeprowadzoną przez Komisję oceną planów PGWD opracowanych na mocy dyrektywy RDW cel ten zostanie zrealizowany w przypadku nieco ponad połowy (53 %) wód w UE. Z tego powodu należy podjąć istotne działania dodatkowe na rzecz zachowania wód w UE i poprawy ich stanu.

Najważniejsze przyczyny niekorzystnego oddziaływania na stan wód są ze sobą powiązane. Należą do nich: zmiana klimatu, użytkowanie gruntów, działalność gospodarcza (np. produkcja energii, przemysł, rolnictwo i turystyka), rozwój obszarów miejskich oraz zmiany demograficzne. Presja, jaką na zasoby wodne wywierają powyższe czynniki, polegają na emisjach zanieczyszczeń, nadmiernym zużyciu wody (deficycie wody), zmianach fizycznych jednolitych części wód oraz zdarzeniach ekstremalnych takich jak powodzie i susze, które to zjawiska najprawdopodobniej nasilą się, jeżeli nie zostaną podjęte odpowiednie działania. W rezultacie stan ekologiczny i chemiczny wód w UE jest zagrożony, ryzyko niedoboru wody występuje w większej liczbie regionów Europy, a ekosystemy wodne – od usług których zależą nasze społeczeństwa – mogą być bardziej podatne na takie zdarzenia ekstremalne jak powodzie i susze. Przeciwdziałanie tym problemom ma zasadnicze znaczenie dla zachowania bazy zasobów, od której zależy życie, przyroda i gospodarka, oraz dla ochrony zdrowia ludzkiego.

Aby osiągnąć trwałe ożywienie po obecnym kryzysie gospodarczym i środowiskowym, przystosować się do zmiany klimatu i zapewnić odporność na katastrofy naturalne, UE powinna skupić się na zielonym wzroście i oszczędniej gospodarować zasobami (w tym wodą). Rozwiązywanie wspomnianych problemów może w rezultacie zwiększyć konkurencyjność i pobudzić wzrost w europejskim sektorze wodnym, obejmującym 9 000 aktywnych MŚP i zapewniającym 600 000 bezpośrednich miejsc pracy w samym tylko sektorze infrastruktury wodociągowej. Ponadto istnieje potencjał w zakresie zielonego

⁷ Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej. Dz.U. L 375 z 22.12.2000.

wzrostu w innych sektorach związanych z wodą (przemysł wykorzystujący wodę, podmioty zajmujące się opracowaniem technologii wodnych itp.), w których innowacyjność może przyczynić się do wzrostu wydajności.

Sześćdziesiąt procent terytorium UE stanowią dorzecza transgraniczne. Cykle hydrologiczne są tak silnie ze sobą związane, że użytkowanie gruntów w danym państwie może wpłynąć na opady poza jego granicami. Ponadto znaczący wpływ na stan wody ma rynek europejski, wspólne polityki UE i polityki państw członkowskich. Z tego powodu Komisja proponuje niniejszy **plan ochrony zasobów wodnych Europy**. W perspektywie długofalowej ma on doprowadzić do zrównoważenia wszystkich działań, które mają wpływ na wodę, zapewniając w ten sposób dostępność wody dobrej jakości na potrzeby zrównoważonego i sprawiedliwego użytkowania. Ten cel został już określony w dyrektywie RDW. Niniejszy plan pomoże go osiągnąć dzięki określeniu przeszkód oraz sposobów ich pokonania.

2. CZYM JEST „DOBRY STAN WÓD” I JAK GO OSIĄGNĄĆ: LEPIEJ, WIĘCEJ I INACZEJ

Wprawdzie cel planu nie jest nowy, jednak dopiero teraz po raz pierwszy uzyskano dostęp do tak dużej liczby informacji o stanie wód na całym kontynencie. Zawdzięczamy to przede wszystkim opracowaniu planów PGWD na podstawie dyrektywy RDW oraz wspomnianym wyżej ocenom. Te plany i oceny oraz opinie zainteresowanych stron wskazują, że obecne unijne ramy prawne dotyczące wody są szerokie, elastyczne i zasadniczo odpowiednie, aby zaradzić problemom związanym ze środowiskiem wodnym. Istnieje jednak potrzeba **lepszego wdrażania** oraz **większej integracji** celów polityki wodnej z innymi obszarami polityki, takimi jak wspólna polityka rolna (WPR), Fundusz Spójności i fundusze strukturalne oraz polityki dotyczące energii odnawialnej, transportu i zintegrowanego zarządzania kłęskami żywiołowymi. Przyczyny niewystarczającego poziomu wdrożenia oraz integracji są złożone i zostały przeanalizowane w odnośnej ocenie skutków. Obejmują one szereg problemów występujących w gospodarce wodnej i związanych z niedostatecznym stosowaniem instrumentów gospodarczych, brakiem wsparcia dla określonych środków, złym zarządzaniem oraz lukami w wiedzy. Luki wymagające **uzupełnienia** obecnych ram nowymi działaniami o charakterze prawodawczym/prawnym stwierdzono jedynie w mniejszości przypadków.

Nie ulega wątpliwości, że powodzenie strategii określonej w niniejszym planie będzie uzależnione od woli i działań państw członkowskich na rzecz zaangażowania zainteresowanych stron oraz realizacji propozycji Komisji dotyczących wdrażania obowiązującego prawodawstwa. W związku z tym wspólna strategia wdrażania dyrektywy RDW, która obejmuje wszystkie państwa członkowskie i zainteresowane podmioty, nadal powinna odgrywać pozytywną rolę we wdrażaniu dyrektywy RDW. W miarę możliwości, w planie starano się korzystać ze wspólnej strategii wdrażania, aby sprzyjać zaangażowaniu zainteresowanych podmiotów i ułatwić wdrażanie propozycji Komisji. Jednak korzystanie ze wspólnej strategii wdrażania nie oznacza, że Komisja zrzeknie się roli polegającej na egzekwowaniu przestrzegania prawa wodnego. W zależności od postępów, jakie państwa członkowskie poczynią w uzupełnianiu luk we wdrażaniu, może wystąpić konieczność wszczęcia postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego. Ponadto może wystąpić potrzeba podjęcia inicjatyw ustawodawczych.

W poniższych sekcjach omówiono zagadnienia problematyczne i zaproponowano rozwiązania dotyczące użytkowania gruntów w kontekście stanu ekologicznego, stanu chemicznego i zanieczyszczenia wody, efektywności wodnej, podatności oraz kwestii

przekrojowych. Należy jednak pamiętać, że wszystkie wymienione zagadnienia stanowią wzajemnie powiązane aspekty gospodarki wodnej a proponowane środki przyczynią się do realizacji wielu celów. Na przykład środki w zakresie efektywności wodnej oraz podatności powinny korzystnie oddziaływać na status ekologiczny oraz chemiczny i vice versa.

2.1. Użytkowanie gruntów a stan ekologiczny wód w UE: problemy i rozwiązania

Sprawozdanie EAŚ w sprawie stanu wód oraz przeprowadzona przez Komisję ocena planów PGWD wskazują, że 43 % jednolitych części wód słodkich charakteryzuje się obecnie dobrym stanem ekologicznym oraz że do 2015 r. odsetek ten prawdopodobnie wzrośnie do 53 % dzięki środkom dodatkowym określonym w tych planach.

Choć oceny stanu ekologicznego nadal wymagają udoskonalenia, to można stwierdzić, że większość powszechnych presji na stan ekologiczny w UE (odnotowanych w 19 państwach członkowskich) wynika ze zmian jednolitych części wód⁸ spowodowanych na przykład budową zapór na potrzeby elektrowni wodnych i żeglugi bądź odwadnianiem gruntów do celów rolniczych czy też wznoszeniem wałów przeciwpowodziowych.

Istnieją sprawdzone metody przeciwdziałania takim presjom i należy je stosować. Jeżeli istniejące konstrukcje, zbudowane na potrzeby elektrowni wodnych czy żeglugi bądź w innych celach, naruszają ciągłość rzeki oraz – co często za tym idzie – zakłócają migrację ryb, standardową praktyką powinno być stosowanie środków wyrównawczych takich jak **przeplawki i windy dla ryb**. Takie rozwiązania są obecnie wprowadzane – zwłaszcza w przypadku nowych obiektów – dzięki wymogom dyrektywy RDW (art. 4 ust. 7), lecz aby poprawić stan wód, należy je stopniowo instalować w konstrukcjach już istniejących. Jeżeli planuje się znaczące zmiany jednolitych części wód, dla określonych projektów należy sporządzać **strategiczne oceny oddziaływania na środowisko**⁹ oprócz **ocen oddziaływania na środowisko (OOS)**¹⁰. Na przykład strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko należy poddawać krajowe i regionalne plany rozwoju energetyki wodnej, aby określić najlepszą lokalizację zapór w celu ograniczenia do minimum niekorzystnych skutków dla środowiska oraz podatności na katastrofy naturalne, lub aby porównać takie plany z alternatywnymi źródłami energii odnawialnej¹¹. Analogicznie strategiczne oceny oddziaływania na środowisko związane z planami rozwoju żeglugi śródlądowej powinny wskazywać drogi wodne, które są w stanie obsłużyć największe natężenie ruchu przy najniższym koszcie dla środowiska i w najbardziej zrównoważonym połączeniu z innymi rodzajami transportu¹². Komisja będzie zwracać szczególną uwagę na egzekwowanie przepisów art. 4 ust. 7. Kwestie transgraniczne należy uwzględniać również w kontekście

⁸ Tzw. presje hydromorfologiczne dotyczące ok. 40 % jednolitych części wód.

⁹ Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko. Dz.U. L 197 z 21.7.2001.

¹⁰ Dyrektywa Rady 85/337/EWG w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne. Dz.U. L 175 z 5.7.1985 z późniejszymi zmianami. Komisja oczekuje, że dzięki bardziej wszechstronnemu określeniu oddziaływań na zasoby wodne nadchodzący przegląd wspomnianej dyrektywy również przyczyni się do realizacji celów związanych z tymi zasobami.

¹¹ Zob. dokument strategiczny „Ramowa dyrektywa wodna i presje hydromorfologiczne. Energetyka wodna, żegluga i ochrona przeciwpowodziowa - zalecenia w zakresie lepszej integracji polityk”; http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/hydromorphology/hydromorphology/_EN_1.0_&a=d.

¹² Zob. np. międzynarodowa Konwencja o ochronie Dunaju, wspólne oświadczenie w sprawie żeglugi, http://www.icpdr.org/main/sites/default/files/Joint_Statement_FINAL.pdf.

stosunków UE z państwami trzecimi, w tym w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa i rozszerzenia.

Presje powodowane przez rolnictwo i ochronę przeciwpowodziową można łagodzić lub im zapobiegać. Odpowiednie metody obejmują ustanawianie **pasów buforowych**, które zapewniają ciągłość biologiczną między rzekami a ich brzegami, oraz stosowanie, w miarę możliwości, **zielonej infrastruktury**, polegające np. na odnowie obszarów nadbrzeżnych, terenów podmokłych oraz równin zalewowych w celu retencji wody, ochrony różnorodności biologicznej i żyzności gleby oraz zapobiegania powodziom i suszom. Takie rozwiązanie stanowi cenną alternatywę dla typowej szarej infrastruktury (np. wałów przeciwpowodziowych, grobli i zapór). Szczególną uwagę należy zwrócić na zapobieganie degradacji źródeł rzek. Są to małe części wód (będące tarliskami wielu gatunków ryb), które zdaniem EAS są często zagrożone skutkami prac rolniczych (odwadnianiem, zasypywaniem) oraz wysychaniem. Ważną rolę w retencji i składowaniu wody w krajobrazie oraz zapobieganiu powodziom i erozji odgrywają także stawy rybne.

W związku z powyższym we wnioskach Komisji dotyczących wieloletnich ram finansowych na lata 2014-2020¹³ uwzględniono solidne instrumenty na rzecz integracji polityk, które mogą znacznie zwiększyć stosowanie zielonej infrastruktury. Propozycja, aby 20 % budżetu UE przeznaczyć na uwzględnianie kwestii klimatu, powinna zwiększyć wsparcie dla wszystkich środków związanych z wodą, które dotyczą przystosowania się do zmiany klimatu. Elementy obszarów proekologicznych przewidziane we wniosku Komisji dotyczącym ekologizacji **pierwszego filaru WPR** – np. pasy buforowe – mogą służyć jako środki w zakresie naturalnego potencjału retencyjnego, stanowiące jeden z rodzajów zielonej infrastruktury. Ponadto środki w zakresie naturalnego potencjału retencyjnego mogą być wspierane z **Funduszu Spójności i funduszy strukturalnych** jako alternatywa dla szarej infrastruktury. Wniosek dotyczący nowego **Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR)** obejmuje środki rozwoju zrównoważonej akwakultury, wspierające ochronę i poprawę stanu środowiska oraz różnorodności biologicznej, a także kształtowanie krajobrazu i tradycyjne cechy terenów obszarów akwakultury.

Wnioski Komisji dotyczące wieloletnich ram finansowych należy poprzeć i ująć w przepisach wykonawczych. Podczas negocjowania z Komisją umów o partnerstwie w celu programowania wydatków z funduszy unijnych państwa członkowskie powinny nadać odpowiednie priorytetowe znaczenie celom polityki wodnej.

Aby rozbudować zieloną infrastrukturę, państwa członkowskie powinny zwiększyć działania na rzecz integracji polityk na szczeblu krajowym. Powinny w pełni wykorzystywać plany PGWD, które wymagają zintegrowanego podejścia do gospodarowania zasobami wodnymi w różnych obszarach polityki takich jak rolnictwo, akwakultura, energia, transport i zintegrowane zarządzanie kłëskami żywiolowymi. Komisja proponuje opracowanie **wytycznych w ramach wspólnej strategii wdrażania dotyczące środków w zakresie naturalnego potencjału retencyjnego**, aby umożliwić takie zintegrowane podejście, a także rozważy opracowanie wytycznych w celu zapewnienia właściwego poziomu ochrony wód, w których występują skorupiaki, mięczaki i inne bezkręgowce wodne.

Druga najczęściej spotykana presja na status ekologiczny wód UE (w 16 państwach członkowskich) jest powodowana **nadmiernym poborem wody**. Należy jednak odróżnić nadmierną alokację zasobów wody dla użytkowników w dorzeczu (z powodu zawyżenia

¹³ http://ec.europa.eu/budget/reform/commission-proposals-for-the-multiannual-financial-framework-2014-2020/index_en.htm.

dostępnych ilości lub w wyniku nacisków gospodarczych lub politycznych) od poboru wody, który jest nielegalny, ponieważ prowadzi się go bez pozwolenia lub z naruszeniem warunków przyznanego pozwolenia.

Rozwiązanie problemu **nadmiernej alokacji** wymaga stworzenia w wielu dorzeczach w UE bardziej solidnych podstaw dla ilościowej gospodarki morskiej, mianowicie określenia **przepływu hydrobiologicznego**, tj. ilości wody niezbędnej do dalszego dobrego funkcjonowania ekosystemu wodnego i zapewniania przez niego usług, które są nam potrzebne. Zasadnicze znaczenie ma tutaj założenie, że jakość i ilość wody są ściśle związane z pojęciem „dobrego stanu”. Jednak nie istnieje unijna definicja przepływu hydrobiologicznego ani wspólne ustalenia co do metod jego obliczania, chociaż są to niezbędne warunki umożliwiające spójne stosowanie tego kryterium. Aby wypełnić tę lukę, Komisja proponuje opracowanie **wytycznych** w ramach wspólnej strategii wdrażania dyrektywy RDW, z wykorzystaniem otwartego procesu opartego na uczestnictwie. Po uzgodnieniu wspólnej definicji oraz metodyki obliczania przepływu hydrobiologicznego należy je wdrożyć w następnym cyklu planów PGWD, których przyjęcie ma nastąpić do końca 2015 r.

Co do **nielegalnego poboru wody**¹⁴, wprowadzenie stosowania wszelkich środków w celu egzekwowania przepisów unijnych i krajowych leży w gestii państw członkowskich, to wykorzystywanie zobrazowania satelitarnego i powiązanych informacji, np. z europejskiego programu monitorowania Ziemi (GMES), mogłoby znacznie im pomóc w określaniu obszarów, na których irygacja przekracza zakres przewidziany w pozwoleniach krajowych lub wręcz jest prowadzona bez pozwolenia. Dlatego Komisja proponuje współpracę z państwami członkowskimi, które borykają się z problemem nielegalnego poboru wód, w celu zaproponowania **usług GMES** w pełni wykorzystujących informacje pochodzące od państw członkowskich do wykrywania nielegalnego poboru wody.

Tabela 1

Działanie proponowane w planie	Kto podejmie działanie?	Do kiedy?
Opracowanie wytycznych w ramach wspólnej strategii wdrażania dotyczących środków w zakresie naturalnego potencjału retencyjnego (zielona infrastruktura)	Komisja, państwa członkowskie i zainteresowane podmioty	2014 r.
Ekologiczny pierwszy filar WPR w celu wsparcia środków w zakresie naturalnego potencjału retencyjnego (za pomocą obszarów proekologicznych)	Komisja i państwa członkowskie	od 2014 r.

¹⁴ Uzyskanie wiarygodnych danych liczbowych dotyczących nielegalnego poboru wody jest trudne, jednak według hiszpańskiego Ministerstwa Środowiska w 2006 r. w Hiszpanii było 510 000 nielegalnych studni (WWF, „Illegal water use in Spain. Causes, effects and solutions”, maj 2006 r.).

Wykorzystanie funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz pożyczek z EBI w celu wsparcia środków w zakresie naturalnego potencjału retencyjnego	Komisja, EBI i państwa członkowskie	2014-2021
Opracowanie wytycznych w ramach wspólnej strategii wdrażania dotyczących przepływu hydrobiologicznego (oraz rachunków wody)	Komisja, państwa członkowskie i zainteresowane podmioty	2014 r.
Stosowanie usług GMES do wykrywania nielegalnego poboru wody	Komisja i państwa członkowskie	od 2013 r.

2.2. Stan chemiczny i zanieczyszczenie wód w UE: problemy i rozwiązania

Informacje o stanie chemicznym przedstawione w planach PGWD nie są dostatecznie jasne, aby stanowić poziom odniesienia dla 2009 r., który jest rokiem przyjęcia planów. Wprawdzie w ostatnich 30 latach odnotowano poprawę jakości chemicznej części wód, jednak sytuacja w zakresie substancji priorytetowych (zgodnie z dyrektywą RDW stanowiącą podstawę oceny stanu chemicznego) nie spełnia oczekiwań.

Ocena **stanu chemicznego** wskazuje, że stan znacznej grupy (ok. 40 %) części wód jest **nieznany**. W wielu państwach członkowskich monitoring jest zdecydowanie niewystarczający i niewłaściwy, zwłaszcza w przypadkach gdy nie monitoruje się wszystkich substancji priorytetowych, gdy liczba monitorowanych części wód jest bardzo niska lub gdy wybór części środowiska wodnego, w której monitoruje się substancje, jest nieodpowiedni.

Wypełnianie **obowiązków w zakresie monitorowania** na mocy dyrektywy RDW ma zasadnicze znaczenie dla wspierania rzetelnego procesu decyzyjnego, zwłaszcza że koszt monitorowania jest o kilka rzędów wielkości niższy od kosztu podjęcia niewłaściwych decyzji.

Zanim przyjęto dyrektywę RDW, Unia Europejska przyjęła szereg aktów prawnych dotyczących znaczących źródeł punktowych i rozproszonych emisji zanieczyszczeń chemicznych i innych w środowisku wodnym, w tym **dyrektywę dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych**¹⁵, **dyrektywę azotanową**¹⁶, **dyrektywę dotyczącą środków ochrony roślin**¹⁷ i **dyrektywę w sprawie emisji przemysłowych**¹⁸. Dyrektywy te chronią zasoby

¹⁵ Dyrektywa Rady 91/271/EWG dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych. Dz.U. L 135 z 30.5.91.

¹⁶ Dyrektywa Rady 91/676/EWG dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego. Dz.U. L 375 z 31.12.91.

¹⁷ Dyrektywa Rady 91/414/EWG dotycząca wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin, Dz.U. L 230 z 19.8.1991, uchylona rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009, Dz.U. L 309 z 24.11.2009.

wodne przed zanieczyszczeniem składnikami pokarmowymi lub innymi substancjami chemicznymi pochodzącymi z rolnictwa, gospodarstw domowych i przemysłu.

Chociaż we wdrażaniu wymienionych dyrektyw następują znaczne postępy, nie osiągnięto jeszcze pełnej zgodności z ich przepisami, co uniemożliwia realizację celów środowiskowych, które w nich określono. Źródła punktowe i rozproszone emisji zanieczyszczeń nadal powodują znaczne presje na środowisko wodne w – odpowiednio – 38 % oraz 22 % jednolitych części wód w UE. Jednym z głównych zagrożeń dla dobrego stanu wód jest w dalszym ciągu eutrofizacja spowodowana zbyt dużym ładunkiem substancji biogennych, jako że nadmiar substancji biogennych występuje w ok. 30 % części wód w 17 państwach członkowskich. Aby przeciwdziałać tym zagrożeniom, należy rozszerzyć zakres stref określonych jako zagrożone zanieczyszczeniem azotanami i przyspieszyć programy działań. Istotne znaczenie ma również poprawa wskaźników zgodności dotyczących oczyszczania ścieków za pomocą długofalowego planowania inwestycji oraz planów realizacji (w tym funduszy UE i pożyczek z EBI). Organy krajowe powinny dbać o to, by wydawane przez nie pozwolenia na emisje przemysłowe określały dopuszczalne wielkości emisji, które są zgodne z najlepszymi dostępnymi technikami (BAT) i uwzględniają odpowiednie cele związane z zasobami wodnymi.

W **prawodawstwie** UE dotyczącym substancji chemicznych (rozporządzenie REACH)¹⁹ oraz **środków ochrony roślin i produktów biobójczych**²⁰ uznano konieczność oceny zagrożeń, jakie stanowią one dla środowiska wodnego oraz – w odpowiednich przypadkach – konieczność nałożenia ograniczeń ich stosowania bądź odmowy zgody na ich stosowanie. Niezależnie od przypadku, za korzystniejsze należy uznać środki podejmowane na etapach wcześniejszych niż rozwiązania późniejsze (oczyszczanie).

We wnioskach Komisji dotyczących reformy WPR stwierdzono, że **dyrektywę w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów**²¹ można by włączyć do mechanizmu wzajemnej zgodności. Skuteczne egzekwowanie przepisów tej dyrektywy może uzupełnić działania podejmowane na podstawie prawodawstwa dotyczącego środków ochrony roślin oraz pomóc w dalszym ograniczaniu zanieczyszczenia wód związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin. Aby pomóc w realizacji tego celu, należy poprzeć wniosek Komisji dotyczący włączenia dyrektywy do mechanizmu wzajemnej zgodności.

W przypadku prawodawstwa dotyczącego **produktów farmaceutycznych** istnieje różnica między ochroną środowiska określoną na podstawie prawodawstwa dotyczącego produktów

¹⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/1/WE dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli. Dz.U. L 28 z 29.1.2008, zastąpiona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych, Dz.U. L 334 z 17.12.2010.

¹⁹ Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH), utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE, Dz.U. L 396 z 30.12.2006.

²⁰ Dyrektywa 98/8/WE Parlamentu Europejskiego i Rady dotycząca wprowadzania do obrotu produktów biobójczych, Dz.U. L 123 z 24.4.1998, zastąpiona rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 528/2012 w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych, Dz.U. L 167 z 27.6.2012.

²¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów, Dz.U. L 309 z 24.11.2009.

leczniczych stosowanych u ludzi²² a ochroną przewidzianą w prawodawstwie dotyczącym weterynaryjnych produktów leczniczych²³. Obydwa rodzaje ochrony wiążą się z wymogiem dokonania oceny zagrożenia dla środowiska oraz indywidualnego określenia konieczności podjęcia środków ochronnych²⁴, ale kwestie środowiskowe można uwzględnić tylko w pozwoleniu dotyczącym weterynaryjnych produktów leczniczych. Jednym z nowych problemów jest zanieczyszczenie środowiska pozostałościami produktów farmaceutycznych. Komisja ma przedstawić sprawozdanie dotyczące skali tego problemu oraz ocenę dotyczącą ewentualnej konieczności zmiany prawodawstwa UE w sprawie produktów leczniczych lub innych przepisów UE²⁵. Na podstawie dostępnych informacji dnia 31 stycznia 2012 r. Komisja zaproponowała zmianę dyrektywy w sprawie środowiskowych norm jakości oraz ramowej dyrektywy wodnej²⁶, aby – między innymi – do wykazu substancji priorytetowych określonych w tych aktach prawnych dodać 15 substancji, w tym trzy produkty farmaceutyczne. Przyjęcie tej zmiany spowoduje wzmocnienie udziału ramowej dyrektywy wodnej w określaniu zagrożeń dla środowiska wodnego lub przekazywanych za pośrednictwem środowiska wodnego. Umożliwi również uzyskanie danych dotyczących monitorowania, które będą przydatne podczas opracowywania kolejnych środków.

Tabela 2

Działanie proponowane w planie	Kto podejmie działanie?	Do kiedy?
Ramowa dyrektywa wodna: egzekwowanie wymogów w zakresie sprawozdawczości	Komisja	W toku
Dyrektywa azotanowa: rozszerzenie stref zagrożonych zanieczyszczeniem azotanami i rozwój programów działań	Państwa członkowskie	W toku
Dyrektywa dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych: poprawa wskaźników zgodności dotyczących oczyszczania ścieków za pomocą długofalowego planowania	Państwa członkowskie (również Komisja w	2018 r.

²² Dyrektywa 2001/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi, Dz.U. L 311 z 28.11.2001.

²³ Dyrektywa 2001/82/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do weterynaryjnych produktów leczniczych, Dz.U. L 311 z 28.11.2001.

²⁴ Dyrektywa 2004/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. zmieniająca dyrektywę 2001/83/WE w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi, Dz.U. L 136 z 30.4.2004.

²⁵ Zob. motyw 6 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/84/UE zmieniającej – w zakresie nadzoru nad bezpieczeństwem farmakoterapii – dyrektywę 2001/83/WE w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi, Dz.U. L 348 z 31.12.2010, oraz motyw 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1235/2010 zmieniającego – w zakresie nadzoru nad bezpieczeństwem farmakoterapii w odniesieniu do produktów leczniczych stosowanych u ludzi – rozporządzenie (WE) nr 726/2004 ustanawiające wspólnotowe procedury wydawania pozwoleń dla produktów leczniczych stosowanych u ludzi i do celów weterynaryjnych i nadzoru nad nimi oraz ustanawiające Europejską Agencję Leków i rozporządzenie (WE) nr 1394/2007 w sprawie produktów leczniczych terapii zaawansowanej, Dz.U. L 348 z 31.12.2010.

²⁶ Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2000/60/WE i 2008/105/WE w odniesieniu do substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej. COM(2011) 876 z 31.1.2012.

inwestycji (w tym funduszy UE i pożyczek z EBI) Opracowanie planów realizacji	przypadku funduszy UE oraz EBI w przypadku pożyczek) Państwa członkowskie, Komisja	2014 r.
Dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych: zapewnienie, by pozwolenia na emisje przemysłowe określały dopuszczalne wielkości emisji, które są zgodne z najlepszymi dostępnymi technikami (BAT) i uwzględniają odpowiednie cele związane z zasobami wodnymi	Państwa członkowskie	od 2016 r.
Dyrektywa w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów: włączyć do mechanizmu wzajemnej zgodności w ramach WPR	Rada, PE, Komisja	Po spełnieniu warunków określonych we wniosku Komisji (tj. najwcześniej w 2014 r.)
Produkty farmaceutyczne: sprawozdanie w sprawie produktów farmaceutycznych i środowiska	Komisja	2013 r.
Dyrektywa w sprawie środowiskowych norm jakości: przyjęcie wniosku Komisji dotyczącego zmian	Rada, PE	2012-2013

2.3. Efektywność wodna w UE: problemy i rozwiązania

Biorąc pod uwagę takie zjawiska ogólnoswiatowe jak zmiana klimatu i rozwój demograficzny, zrównoważone użytkowanie zasobów wodnych Europy, szczególnie pod względem ilościowym, stanowi prawdziwe wyzwanie dla podmiotów odpowiedzialnych za gospodarkę wodną. W sprawozdaniu EAŚ w sprawie stanu wód podkreślono niepokojące tendencje, które świadczą o wzroście i rozprzestrzenianiu się **niedoboru i deficytu wody**, które zgodnie z prognoząmi dotkną w 2030 r. ok. połowę dorzeczy w UE. Aby rozwiązać ten problem, poza lepszą alokacją zasobów wody na podstawie przepływu hydrobiologicznego należy podjąć **środki w zakresie efektywności wodnej**, aby oszczędzać wodę, a w wielu przypadkach również energię.

W art. 9 dyrektywy RDW przewidziano wymóg wprowadzenia polityki ustalania cen wody, która zachęca do jej wydajnego użytkowania. Systemy opłat stanowią ważne narzędzie edukacyjne dla konsumentów i łączą korzyści środowiskowe z ekonomicznymi, jednocześnie wspierając innowacyjność. Warunkiem wstępnym dla wszelkich systemów zachęt cenowych jest natomiast pomiar zużycia wody. Ponadto w art. 9 dyrektywy wprowadzono zasadę zwrotu kosztów (w tym kosztów ekologicznych i materiałowych) za usługi wodne, z uwzględnieniem zasady „zanieczyszczający płaci”. Komunikat Komisji z 2007 r. w sprawie niedoboru wody i susz²⁷ obejmował rozwiązania dotyczące „określenia właściwej ceny wody”, „bardziej skutecznego rozdziału wody” oraz „promowania technologii i praktyk umożliwiających oszczędne gospodarowanie wodą”. Te środki w zakresie efektywności wodnej wpisują się w ogólny cel oszczędnego gospodarowania zasobami określony w strategii „Europa 2020”²⁸.

We wprowadzaniu instrumentów polityki określonych w komunikacie z 2007 r. osiągnięto jednak ograniczone postępy, o czym świadczy przegląd polityki dotyczącej niedoboru wody i susz przeprowadzony przez Komisję. W przeglądzie podkreślono ogromny niewykorzystany potencjał związany ze środkami w zakresie efektywności wodnej, jaki istnieje we wszystkich głównych sektorach wykorzystujących wodę (rolnictwie, przemyśle, sieciach dystrybucji, budynkach i produkcji energii). Ponadto stwierdzono, że wprowadzenie rachunkowości wodnej oraz poziomów docelowych w zakresie efektywności wodnej na szczeblu sektorowym zapewniłoby solidniejsze podstawy dla skutecznych i precyzyjnych środków w zakresie ochrony wody. Ocena planów PGWD na podstawie dyrektywy RDW wykazuje, że w odniesieniu do art. 9 sytuacja nie przedstawia się o wiele lepiej: nie we wszystkich państwach członkowskich i sektorach wykorzystujących wodę stosuje się zachęty cenowe i przejrzyste ustalanie cen wody, między innymi z powodu braku pomiarów zużycia wody. Tylko w 49 % planów PGWD przewidziano zmianę systemu ustalania cen wody w celu wsparcia wydajniejszego użytkowania wody, a środki na rzecz poprawy pomiarów zużycia wody uwzględniono jedynie w 40 % planów. Brak wyceny cennego zasobu, jakim jest woda, można uznać za dotację szkodliwą dla środowiska naturalnego. Ponadto wąska wykładnia pojęcia usług wodnych stosowana przez niektóre państwa członkowskie utrudnia postępy w realizacji polityki zwrotu kosztów poza wodą pitną i siecią kanalizacyjną²⁹. Ta sytuacja znacząco ogranicza potencjalne oddziaływanie odnośnych przepisów dyrektywy RDW.

Kontynuując **egzekwowanie przepisów**, aby zapewnić zgodność z art. 9, Komisja będzie jednocześnie dążyć do ułatwiania ich wdrażania; w tym celu opracuje **wytyczne** w ramach **wspólnej strategii wdrażania**. Wytyczne będą przede wszystkim dotyczyć metodyki **oceny kosztów i korzyści**, jakie wiążą się ze środkami w zakresie zasobów wodnych wspierającymi efektywność kosztową i wdrażanie pojęcia odpłatności za usługi ekosystemowe. Pomoże to w określeniu środków w zakresie efektywności wodnej, a także we wdrażaniu zasady „zanieczyszczający płaci”. Ponadto we wnioskach Komisji dotyczących funduszy rozwoju obszarów wiejskich i spójności wprowadzenie polityki ustalania cen wody uznano za warunek ex-ante dla uzyskania finansowania określonych projektów. Jeżeli wnioski te uzyskają poparcie, będą stanowić kolejną zachętę do skutecznego ustalania cen wody.

²⁷ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady: „Rozwiązanie problemu dotyczącego niedoboru wody i susz w Unii Europejskiej”. COM(2007) 414 z 18.7.2007.

²⁸ Plan działania na rzecz zasobooszczędnej Europy, COM (2011) 571 z 20.9.2011.

²⁹ W związku ze złożoną skargą Komisja wszczęła postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego przeciwko dziewięciu państwom członkowskim z powodu stosowania przez nie wąskiej wykładni pojęcia usług wodnych.

Komisja określiła szereg dodatkowych działań, które mogą znacznie poprawić ilościowe zarządzanie zasobami wodnymi oraz efektywność wodną w Europie, wnosząc dzięki temu wkład w realizację celów dotyczących jakości wody.

Po pierwsze Komisja – wraz z EAŚ - opracowała **rachunki wody** na szczeblu dorzeczy i zlewni częściowych. Wprawdzie należy je jeszcze udoskonalić we współpracy z państwami członkowskimi i zainteresowanymi podmiotami w ramach wspólnej strategii wdrażania dyrektywy RDW, ale w przypadku wielu dorzeczy stanowią one „brakujące ogniwo” gospodarki wodnej. Dzięki tym rachunkom podmioty odpowiedzialne za gospodarkę wodną wiedzą, ile wody wpływa do dorzecza i wypływa z niego oraz jakiej ilości wody można realistycznie oczekiwać przed dokonaniem alokacji zasobów wody. Rachunki wody wypełniają lukę poprzez zebranie informacji, które dotąd były dostępne w formie rozproszonej i fragmentarycznej. Szerokie wdrożenie mogłoby znacznie wesprzeć rozwiązywanie problemów niedoboru wody, np. dzięki lepszej analizie strukturalnych i epizodycznych kategorii deficytu wody oraz dokładniejszym informacjom służącym do opracowania wskaźników zasobów wodnych. Rachunki wody są ściśle związane z określeniem przepływu hydrobiologicznego, ponieważ powinny zapewniać poszanowanie potrzeb przyrody oraz utrzymanie bilansów wodnych w danym dorzeczu w zrównoważonych granicach. Jednak same rachunki wody nie wystarczą, gdyż informacje, jakie zapewniają, stanowią jedynie podstawę działań.

Po drugie, aby poprawić wydajność użytkowania wody, organy odpowiedzialne za dorzecza powinny opracować **poziomy docelowe w zakresie efektywności wodnej** dla tych dorzeczy, które są – lub zgodnie z prognozami zostaną – dotknięte deficytem wody, na podstawie **wskaźników deficytu wody** opracowanych w ramach wspólnej strategii wdrażania i stosowanych na szczeblu dorzeczy. Takie poziomy docelowe powinny dotyczyć wszystkich głównych sektorów wykorzystujących wodę (przemysłu, produkcji energii, rolnictwa, gospodarstw domowych itd.) i powinny być ściśle związane z celem osiągnięcia dobrego stanu wód. Z poziomów docelowych, jak również ze wspomnianego powyżej systemu zachęt cenowych, należy korzystać, aby uniknąć możliwego **efektu z odbicia** (zwiększenie efektywności wodnej raczej niż mniejsze użytkowanie i zużycie wody). Obydwa rozwiązania mogą stanowić część procesu alokacji zasobów wody i określania celów w planach PGWD. Dzięki temu można osiągnąć oszczędności wody i energii, przynosząc korzyści ekosystemom wodnym, obniżając koszty i zmniejszając emisje gazów cieplarnianych. Aby zapewnić spójność i porównywalność, Komisja proponuje opracowanie **wspólnej unijnej metodyki** obliczania poziomów docelowych w zakresie efektywności wodnej, uzgodnionej w ramach wspólnej strategii wdrażania.

Po trzecie, aby wspierać efektywność wodną w budownictwie, Komisja przeanalizowała dostępne warianty i postanowiła opracować dobrowolne kryteria oznakowania ekologicznego UE oraz zielonych zamówień publicznych³⁰ dla najważniejszych produktów związanych z wodą; ponadto postanowiła włączyć produkty **związane z wodą** do planu prac dotyczącego ekoprojektu w zakresie określonym w tym planie³¹. Ten wariant ma kilka zalet: jest przejrzysty z punktu widzenia konsumentów, którzy w przyszłości będą mieć na rynku dostęp

³⁰ Oznakowanie ekologiczne UE, <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>; zielone zamówienia publiczne w UE, http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm.

³¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE ustanawiająca ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią, Dz.U L 285 z 31.10.2009; dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/30/UE w sprawie wskazania poprzez etykietowanie oraz standardowe informacje o produkcji, zużycia energii oraz innych zasobów przez produkty związane z energią, Dz.U L 153 z 18.6.2010.

do bardziej oszczędnych urządzeń związanych z wodą oraz produktów wyraźnie oznakowanych zgodnie z wydajnością; opiera się na podejściu stopniowym, ponieważ nie wymaga dostosowywania istniejących budynków, lecz stopniowego zastępowania starych produktów na rynku produktami bardziej wydajnymi; zapewni znaczne oszczędności energii, ponieważ duża część wody zużywanej w gospodarstwach domowych jest podgrzewana. Szacowane oszczędności energii w przypadku kranów i natrysków wyniosą 10,75 mln ton ekwiwalentu ropy naftowej (Mtoe) w 2020 r. i około dwa razy tyle w 2030 r. Te oszczędności stanowią ok. 3,5 % łącznego zużycia energii w gospodarstwach domowych w UE-27 lub ok. 1 % łącznego zużycia energii w UE-27.

Po czwarte, jeśli chodzi o rolnictwo, wnioski Komisji dotyczące reformy WPR, które są obecnie przedmiotem debaty, przewidują (w ramach drugiego filaru rozwoju obszarów wiejskich) możliwość finansowania w celu zwiększenia wydajności irygacji za pomocą metod zgodnych z celami dyrektywy RDW i zapobiegających efektowi z odbicia. Obejmuje to minimalne użytkowanie wody. Oczekuje się, że te środki zostaną poparte w ostatecznych uzgodnionych przepisach WPR. Ma to duże znaczenie, ponieważ rolnictwo odpowiada za 24 % poboru wody w Europie a jego oddziaływanie na rezerwy jest jeszcze większe, choć nie tak wielkie jak w przypadku produkcji energii, w której pobór wody w celu chłodzenia wynosi 44 %. W produkcji energii prawie cała woda do chłodzenia powraca do części wód, natomiast w przypadku rolnictwa często dotyczy to jedynie jednej trzeciej wykorzystywanej ilości wody³².

Po piąte w odniesieniu do problemu wycieków z infrastruktury wodociągowej Komisja uważa, że można go rozwiązywać osobno w każdym przypadku, oceniając korzyści środowiskowe i gospodarcze związane z obniżeniem poziomów wycieków. Sytuacja panująca w poszczególnych państwach członkowskich i między nimi jest bardzo zróżnicowana, ponieważ wskaźniki wycieków wahają się od 7 % do 50 % lub więcej. Komisja będzie współpracować z sektorem wodnym w UE, aby przyspieszyć rozwój i rozpowszechnianie najlepszych praktyk w zakresie zrównoważonych ekonomicznych poziomów wycieków (ang. Sustainable Economic Leakage Levels – w skrócie SELL) oraz ogólnie w zakresie strategicznej koncepcji przyszłości infrastruktury wodociągowej, aby wesprzeć przystosowanie jej do zmiany klimatu na świecie, którego zasoby kurczą się coraz bardziej.

Po szóste, kolejnym instrumentem – stosowanym głównie poza UE – jest handel wodą, który może pomóc w zwiększeniu efektywności wodnej i wyrównaniu deficytu wody, jeżeli wprowadzi się zrównoważony ogólny limit użytkowania wody. Handel wodą wiąże się ze stosunkowo wysokimi kosztami administracyjnymi i zasadniczo ma sens jedynie między użytkownikami wody w określonym dorzeczu. Aczkolwiek ustanowienie takiego systemu na szczeblu UE nie byłoby przydatne, Komisja proponuje opracowanie wytycznych w ramach wspólnej strategii wdrażania, aby wesprzeć rozwój handlu wodą w państwach członkowskich, które postanowią stosować takie rozwiązanie.

Tabela 3

Działanie proponowane w planie	Kto podejmie działanie?	Do kiedy?
Egzekwowanie obowiązków w zakresie	Komisja	W toku

³² <http://www.eea.europa.eu/articles/the-water-we-eat>.

ustalania cen wody/zwrotu kosztów na mocy ramowej dyrektywy wodnej, w tym w odpowiednich przypadkach w zakresie pomiaru Ustalanie cen wody/zwrot kosztów jako obowiązek ex-ante w ramach funduszy polityki rozwoju obszarów wiejskich i spójności	Rada, PE i Komisja	od 2014 r.
Opracowanie wytycznych w ramach wspólnej strategii wdrażania dotyczących systemów handlu oraz oceny kosztów i korzyści	Komisja, państwa członkowskie i zainteresowane podmioty	2014 r.
Zmniejszenie zużycia wody jako obowiązek wstępny w przypadku określonych projektów dotyczących irygacji w ramach rozwoju obszarów wiejskich	Rada, PE i Komisja	od 2014 r.
Opracowanie wytycznych w ramach wspólnej strategii wdrażania dotyczących rachunków wody (oraz przepływu hydrobiologicznego)	Komisja, państwa członkowskie i zainteresowane podmioty	2014 r.
Opracowanie wytycznych w ramach wspólnej strategii wdrażania dotyczących określania poziomów docelowych	Komisja, państwa członkowskie i zainteresowane podmioty	2014 r.
Włączenie produktów związanych z wodą do planu prac dotyczącego ekoprojektu Opracowanie dobrowolnych kryteriów unijnych w zakresie oznakowania ekologicznego oraz zielonych zamówień publicznych	Komisja	2012 r. 2013 r.
Rozpowszechnienie najlepszych praktyk/narzędzi w celu osiągnięcia zrównoważonych ekonomicznych poziomów wycieków	Komisja, państwa członkowskie i sektor wodny	2013 r.

2.4. Podatność wód w UE: problemy i rozwiązania

Dane zawarte w ocenie skutków planu wskazują, że w ostatnich dziesięcioleciach rośnie liczba susz rzecznych oraz strat powodowanych przez powodzie w Europie. Fakt ten podkreśla konieczność poprawy odporności ekosystemu wodnego, aby przystosować się do zmieniającego się klimatu, który prawdopodobnie spowoduje również dodatkową presję w postaci wyższej temperatury wody i inwazyjnych gatunków obcych. Jednocześnie należy rozważyć środki oparte na zintegrowanym zarządzaniu kłóskami żywiołowymi i ukierunkowanymi na przeciwdziałanie skutkom zdarzeń ekstremalnych takich jak susze i powodzie, których częstotliwość oraz intensywność wzrosły w ostatnich trzydziestu latach, podobnie jak straty środowiskowe i gospodarcze powodowane przez te zjawiska.

Dyrektywa powodziowa UE nakłada wymóg opracowania do 2015 r. planów zarządzania zagrożeniem powodziowym (planów PZZP), co należy w pełni skoordynować z drugim cyklem planów PGWD, których przyjęcie ma nastąpić również w 2015 r. Plany PZZP należy uwzględniać przy opracowywaniu planów zarządzania ryzykiem dotyczących wielu sektorów i różnorodnych zagrożeń. Dzięki temu powinno poprawić się zagospodarowanie i planowanie przestrzenne, odpowiednio uwzględniające zmianę klimatu, odporność na katastrofy naturalne oraz potrzeby w zakresie przystosowania się do zmian.³³

Jednym z rozwiązań, które mogą się znacząco przyczynić do ograniczenia niekorzystnych skutków powodzi i susz, jest zielona infrastruktura, a zwłaszcza środki w zakresie naturalnego potencjału retencyjnego. Obejmują one odtwarzanie równin zalewowych i terenów podmokłych, które mogą magazynować wodę w okresach obfitych bądź nadmiernych opadów, wykorzystywaną w okresach jej niedoboru. Zielona infrastruktura może wspierać usługi ekosystemowe zgodnie z unijną strategią ochrony różnorodności biologicznej³⁴. Innym środkiem, który może zmniejszyć ryzyko wystąpienia powodzi, jest ograniczanie procesu zasklepiania gleby³⁵. Środki te należy uwzględniać zarówno w planach PGWD i PZZP oraz – jak wspomniano powyżej – powinny one stanowić jeden z priorytetów w kontekście finansowania w ramach WPR oraz Funduszu Spójności i funduszy strukturalnych.

Poza wymienionymi rozwiązaniami w zakresie efektywności wodnej komunikat Komisji z 2007 r. w sprawie niedoboru wody i susz zawierał również propozycję dotyczącą ewentualnej dodatkowej infrastruktury wodociągowej. W komunikacie zaproponowano ponadto hierarchizację możliwych rozwiązań problemów związanych z wodą, zgodnie z którą dodatkowe źródła zaopatrzenia w wodę (np. odsalanie) bierze się pod uwagę dopiero po wyczerpaniu wszystkich innych możliwości w zakresie oszczędnego gospodarowania wodą i zapotrzebowania. Podstawą takiego rozwiązania powinna być analiza kosztów i korzyści.

Podczas przeprowadzonych z zainteresowanymi podmiotami konsultacji dotyczących planu jedną z kwestii wymagających uwagi na szczeblu UE okazało się alternatywne źródło

³³ Komisja opracowała europejski system informowania o powodziach, stanowiący skuteczne narzędzie zwiększania gotowości na transgraniczne powodzie w Europie, który przyjęto w ramach usług GMES w zakresie zarządzania kryzysowego (GIO EMS).

³⁴ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny – strategia ochrony różnorodności biologicznej UE do 2020 r. COM(2011) 244 z 3.5.2011.

³⁵ Dokument roboczy służb Komisji „Wytyczne dotyczące najlepszych praktyk w zakresie ograniczania zasklepiania gleby, przeciwdziałania temu procesowi lub jego kompensowania”, SWD(2012) 101 final/2 z 15.5.2012.

zaopatrzenia, mianowicie wtórne wykorzystanie wody na potrzeby irygacji bądź przemysłu. Uważa się, że wtórne wykorzystanie wody (pochodzącej np. z oczyszczania ścieków lub instalacji przemysłowych) w mniejszym stopniu oddziałuje na środowisko niż inne alternatywne źródła zaopatrzenia w wodę (np. transfery wody lub odsalanie), ale w UE to rozwiązanie stosuje się w ograniczonym zakresie. Wynika to z braku wspólnych unijnych norm w zakresie środowiska i zdrowia dotyczących wtórnie wykorzystanej wody oraz z potencjalnych utrudnień dla swobodnego przepływu produktów rolnych nawadnianych wtórnie wykorzystaną wodą. Aby zachęcać do wtórnego wykorzystania wody, Komisja zbada, jaki instrument na szczeblu UE byłby najbardziej odpowiedni, włączając w to rozporządzenie ustanawiające wspólne normy. W 2015 r. Komisja – w zależności od wyników oceny skutków – przedstawi odpowiedni wniosek, aby zapewnić utrzymanie wysokiego poziomu ochrony zdrowia publicznego i środowiska w UE.

W odniesieniu do susz Komisja będzie nadal rozwijać Europejskie Obserwatorium ds. Susz, które ma stanowić system wczesnego ostrzegania służący zwiększeniu gotowości państw członkowskich i zainteresowanych podmiotów. Ponadto będzie egzekwować odnośne wymogi na podstawie dyrektywy RDW oraz zachęcać państwa członkowskie – za pomocą informacji zwrotnych dotyczących pierwszego cyklu planów PGWD – do lepszego uwzględniania zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy oraz kwestii związanych ze zmianą klimatu w przyszłych planach PGWD oraz przy opracowywaniu planów zarządzania ryzykiem dotyczących wielu sektorów i różnorodnych zagrożeń.

Tabela 4

Działanie proponowane w planie	Kto podejmie działanie?	Do kiedy?
Opracowanie wytycznych w ramach wspólnej strategii wdrażania dotyczących środków w zakresie naturalnego potencjału retencyjnego (zielona infrastruktura)	Komisja, państwa członkowskie i zainteresowane podmioty	2014 r.
Ekologiczny pierwszy filar WPR w celu wsparcia środków w zakresie naturalnego potencjału retencyjnego (za pomocą obszarów proekologicznych)	Komisja i państwa członkowskie	od 2014 r.
Wykorzystanie funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz pożyczek z EBI w celu wsparcia środków w zakresie naturalnego potencjału retencyjnego	Komisja, EBI i państwa członkowskie	2014-2021
Egzekwowanie wymogów dyrektywy RDW dotyczących zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy	Komisja	W toku
Opracowanie planów zarządzania zagrożeniem powodziowym	Państwa członkowskie	2015 r.
Wniosek dotyczący instrumentu	Komisja	2015 r.

(regulacyjnego) dotyczącego norm wtórnego wykorzystania wody		
Dalszy rozwój Europejskiego Obserwatorium ds. Susz	Komisja	2013-2014

2.5. Rozwiązania przekrojowe

Aby realizować cele polityki wodnej UE, Komisja określiła szereg wariantów o charakterze przekrojowym.

Partnerstwa innowacyjne w zakresie wody oraz na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa, które zainicjowano w tym roku³⁶, pomogą znaleźć rozwiązania problemów dotyczących wody w kontekście miejskim, przemysłowym i rolnym. Skutkiem tego będzie realizacja celów dotyczących środowiska jak i nowe możliwości rynkowe. Światowy rynek wody rośnie szybko; szacuje się, że do 2020 r. jego wartość wyniesie 1 bln EUR. Wzrost w europejskim sektorze wodnym o 1 % może przyczynić się do utworzenia od 10 000 do 20 000 nowych miejsc pracy. Wykorzystując nowe i znaczne możliwości rynkowe, Europa może stopniowo stać się światowym liderem w zakresie innowacji i technologii wodnych. Partnerstwa innowacyjne umożliwią powiązania między podażą innowacyjnych rozwiązań a popytem na nie, jak również wesprą upowszechnianie sprawdzonych rozwiązań, np. poprzez utworzenie elektronicznego „rynku” oraz ustanowienie specjalistycznych sieci.

Pozostałe warianty o charakterze przekrojowym można ogólnie podzielić na dwie grupy: ulepszanie bazy wiedzy oraz zarządzania.

Jeśli chodzi o bazę wiedzy, Europejski System Informacji Wodnej (WISE) pozwala już gromadzić imponującą ilość ogólnounijnych informacji dotyczących stanu wód i polityki wodnej. Nadal jednak istnieją tu pewne luki. Na poszczególnych szczeblach decyzyjnych informacje te są często rozproszone, a dostęp do nich utrudniony. Komisja proponuje rozwój tego narzędzia, aby za pomocą kolejnych planów wdrażania zapewnić jego pełną interoperacyjność z systemami informacji stosowanymi na szczeblach krajowych i unijnych, tak aby poszerzyć zasób wiedzy o ekosystemach wodnych. Baza wiedzy zostanie rozbudowana w szczególności dzięki rozwojowi i wdrażaniu INSPIRE³⁷, SEIS³⁸ oraz GMES, a także dzięki pracom badawczym w dziedzinie wody prowadzonym obecnie w ramach siódmego programu ramowego badań oraz w przyszłości w ramach programu „Horyzont 2020”³⁹. W odniesieniu do statystyk dotyczących wody Komisja proponuje, aby rozporządzenia dotyczące rachunków i statystyk w zakresie środowiska⁴⁰ obejmowały wymogi informacyjne, które są najbardziej przydatne z punktu widzenia polityki wodnej. Ponadto aby zmniejszyć obciążenia administracyjne, Komisja – w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi – będzie dążyć do większej harmonizacji cykli sprawozdawczych na podstawie prawodawstwa wodnego, proponując większą integrację, a w

³⁶ Komunikat Komisji dotyczący europejskiego partnerstwa innowacyjnego w zakresie wody, COM(2012) 216 final z 10.5.2012. Komunikat Komisji w sprawie europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa, COM(2012) 79 final z 29.2.2012.

³⁷ Zob. <http://inspire.jrc.ec.europa.eu/>.

³⁸ Zob. <http://ec.europa.eu/environment/seis/>.

³⁹ Zob. http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm.

⁴⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 691/2011 w sprawie europejskich rachunków ekonomicznych środowiska, Dz.U. L 192 z 22.7.2011.

odpowiednich przypadkach – szczegółowe zmiany jednostronnego prawodawstwa (dyrektywy RDW, dyrektywy azotanowej, dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych).

Komisja będzie nadal wspierać prace nad udoskonaleniem płaszczyzny kontaktów pomiędzy nauką a polityką oraz nad dalszym rozwojem prototypu modelu hydroekonomicznego stworzonego przez Wspólne Centrum Badawcze, aby zapewnić podstawy dla oceny skutków planu. Pomoże to także w ocenie kosztów i korzyści dotyczącej scenariuszy odniesienia oraz programów środków państw członkowskich, w koordynacji z innymi instrumentami na szczeblu krajowym lub dorzecza.

W odniesieniu do zarządzania Komisja proponuje, aby w ramach wspólnej strategii wdrażania ustanowić prosty i dobrowolny system wzajemnych ocen, za pomocą którego organy lokalne w dorzeczach mogłyby przedkładać projekty planów PGWD w celu oceny przez inne organy lokalne w tych samych lub innych państwach członkowskich. Oczekuje się, że taki system będzie sprzyjał wzajemnemu uczeniu się i poprawi jakość planów oraz ich zgodność z wymogami dyrektywy RDW. Komisja może pomagać w określaniu – na podstawie oceny pierwszego cyklu planów PGWD – tych organów lokalnych w dorzeczach, które najbardziej skorzystałyby z takiej wymiany.

W ramach reformy WPR Komisja zaproponowała włączenie szczegółowych wymogów dyrektywy RDW do mechanizmu wzajemnej zgodności WPR. Szczegółowe aspekty tej propozycji należy określić w aktach delegowanych, ale jej przyjęcie stworzyłoby istotną zachętę do wypełniania wymogów dyrektywy RDW na szczeblu gospodarstw rolnych (np. pozwolenia na pobór wody i piętrzenie wód), co wywarłoby wpływ na znaczące presje rolnicze na środowisko wodne.

W związku z niedawnym komunikatem Komisji w sprawie wdrażania środków ochrony środowiska w UE⁴¹ Komisja pracuje obecnie nad zaostreniem wymogów w zakresie inspekcji i nadzoru, mających zastosowanie do całego prawa UE dotyczącego środowiska. Jednym z głównych obszarów, które ma objąć inicjatywa, jest sektor wodny. Poza tym Komisja zbada, w jaki sposób ściślejsza współpraca z państwami członkowskimi za pomocą umów o partnerskim wdrażaniu może w przyszłości poprawić zgodność z przepisami w takich kwestiach jak nadmierna alokacja czy nielegalny pobór wody.

Jak podkreślono w Planie działania na rzecz zasobooszczędnej Europy, woda jest cennym zasobem, a jej wydajne użytkowanie przyniesie znaczne korzyści ekonomiczne w kilku sektorach gospodarki. Z tego względu Komisja zajmie się kwestiami związanymi z wodą w rocznej analizie wzrostu gospodarczego oraz – w odpowiednich przypadkach – indywidualnymi zaleceniami dla poszczególnych państw członkowskich w ramach procesu europejskiego semestru. W przypadku państw trzecich Komisja będzie działać w ramach procesu akcesyjnego i usystematyzowanych dialogów z państwami sąsiadującymi z UE.

Ponadto aby zachęcać użytkowników zasobów wodnych do dokonywania wyborów sprzyjających zrównoważeniu, Komisja popiera stosowanie narzędzi edukacyjnych takich jak kampanie informacyjne⁴², programy certyfikacji⁴³ oraz określanie śladu wodnego⁴⁴.

⁴¹ [Komunikat Komisji: Lepsze wykorzystanie potencjału środków ochrony środowiska UE: budowanie zaufania poprzez większą wiedzę i lepszą zdolność reakcji](#), COM(2012) 95 final z 7.3.2012.

⁴² Zob. kampania informacyjna „Generation Awake” <http://www.generationawake.eu/pl>.

⁴³ Zob. europejski program gospodarowania wodą: <http://www.ewp.eu/activities/water-stewardship/>.

⁴⁴ Zob. ISO http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=43263.

Celem niniejszego planu jest wszechstronna poprawa stanu ekosystemów wodnych, przyczyniająca się do realizacji celu unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej, który polega na powstrzymaniu utraty różnorodności biologicznej i degradacji usług ekosystemowych w UE do 2020 r., a także na ich odtworzeniu, na ile to możliwe. Plan przyspieszy prace nad zwiększaniem odporności na katastrofy naturalne⁴⁵ oraz przystosowaniem do zmiany klimatu⁴⁶, a także stanowi „kamień milowy” w dziedzinie wody w ramach unijnego Planu działania na rzecz zasobooszczędnej Europy. Jako że presje ze źródeł lądowych wpływają również znacząco na stan środowiska morskiego, niniejszy plan przyczyni się do osiągnięcia dobrego stanu środowiska zgodnie z dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej⁴⁷, pod warunkiem właściwej koordynacji z programami środków w ramach strategii morskich opracowanych do 2015 r.

W odniesieniu do transgranicznych części wód Komisja będzie kontynuować prace nad zachęcaniem krajów kandydujących i sąsiadujących, aby dostosowały swoje ustawodawstwo do dorobku prawnego UE w dziedzinie środowiska, a także będzie zapewniać pomoc techniczną.

Tabela 5

Działanie proponowane w planie	Kto podejmie działanie?	Do kiedy?
Wdrożenie Partnerstw innowacyjnych w zakresie wody oraz na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa	Komisja i zainteresowane podmioty	od 2013 r.
Modernizacja systemu WISE	EAŚ, Komisja, państwa członkowskie i zainteresowane podmioty	2015 r.
Uproszczenie wymogów sprawozdawczych i statystycznych	EAŚ, Komisja, państwa członkowskie i zainteresowane podmioty	2014 r.
Ukończenie modelu hydroekonomicznego	EAŚ, Komisja, państwa członkowskie	2013 r.

⁴⁵ Komunikat Komisji „Wspólnotowe podejście do zapobiegania klęskom żywiołowym oraz katastrofom spowodowanym przez człowieka”, COM (2009) 82 final.

⁴⁶ Komisja pracuje nad ukończeniem do 2013 r. zintegrowanej strategii UE na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu.

⁴⁷ Dyrektywa 2008/56/WE ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej; Dz.U. L 164 z 25.6.2008.

	e i zainteresowa ne podmioty	
Kontynuacja prac nad płaszczyzną kontaktów pomiędzy nauką a polityką	EAS, Komisja, państwa członkowski e i zainteresowa ne podmioty	W toku
Ustanowienie i stosowanie – w ramach wspólnej strategii wdrażania – systemu wzajemnej oceny na potrzeby planów PGWD	Komisja, państwa członkowski e i zainteresowa ne podmioty	2013-2016
Włączenie wymogów ramowej dyrektywy wodnej do mechanizmu wzajemnej zgodności WPR	Rada, PE i Komisja	Po spełnieniu warunków określonych we wniosku Komisji (tj. najwcześniej w 2014 r.)
Zaostrzenie wymogów w zakresie inspekcji i nadzoru	Komisja	2013 r.
Analiza indywidualnych zaleceń w sprawie zasobów wodnych dla poszczególnych państw członkowskich w ramach europejskiego semestru	Komisja, Rada Europejska	2013 r.
Wspieranie narzędzi edukacyjnych dotyczących zużycia wody (np. dobrowolne oznakowanie i systemy certyfikacji).	Komisja, państwa członkowski e i zainteresowa ne podmioty	W toku

2.6. Aspekty globalne

Niniejszy plan dotyczy przede wszystkim wód Europy. Woda stanowi zagadnienie lokalne, ale jest również problemem globalnym powiązanym z wieloma kwestiami takimi jak bezpieczeństwo żywnościowe, pustoszczenie, zmiana klimatu, wpływ klęsk żywiołowych i

katastrof spowodowanych przez człowieka itd., z których każda ma istotny wymiar gospodarczy, społeczny i związany z bezpieczeństwem. UE prowadzi działania w wielu z tych dziedzin, ponieważ wynika to z jej zobowiązań na mocy Agendy 21, trzech konwencji z Rio de Janeiro (dotyczących pustynnienia, zmiany klimatu i różnorodności biologicznej), milenijnych celów rozwoju (MCR) związanych z wodą, planu realizacji postanowień szczytu w Johannesburgu, a także niedawnej konferencji „Rio+20”. Zaangażowanie w te działania będzie nadal jednym z czołowych priorytetów dla UE.

W 2011 r. na świecie osiągnięto milenijny cel rozwoju na 2015 r. polegający na zmniejszeniu o połowę liczby ludzi nieposiadających stałego dostępu do bezpiecznej wody pitnej, jednak w wielu krajach Afryki brak dostępu do wody nadal stanowi poważny problem. Jeśli chodzi o realizację celu związanego z dostępem do kanalizacji, pozostaje jeszcze wiele do zrobienia, ponieważ 2,5 mld ludzi nadal nie posiada takiego dostępu.

Wzrost demograficzny i konkurujące ze sobą potrzeby użytkowników wody sprawiają, że do 2025 r. światowe zapotrzebowanie na wodę wzrośnie o 35-60 %. Do 2050 r. odsetek ten może ulec podwojeniu⁴⁸. Powyższe tendencje nasilą się wskutek zmiany klimatu, co będzie miało poważne konsekwencje dla bezpieczeństwa żywnościowego.

Biorąc pod uwagę nowy program w unijnej polityce rozwoju⁴⁹ oraz priorytety i strategie partnerskich krajów i regionów rozwijających się, w unijnej współpracy na rzecz rozwoju należy położyć nacisk na następujące kwestie związane z gospodarką wodną:

- **dostęp do bezpiecznej wody pitnej i podstawowych usług kanalizacyjnych**, uznany w 2010 r. za jedno z praw człowieka przez Organizację Narodów Zjednoczonych, co potwierdzono w deklaracji „Rio+20” w 2012 r.⁵⁰;
- **woda w kontekście wzrostu gospodarczego i zrównoważonego rozwoju**. UE będzie zwracać szczególną uwagę na alokację i użytkowanie zasobów wody w sektorach gospodarki, zrównoważonym rolnictwie oraz sieci powiązań obejmującej wodę, rolnictwo, energię i środowisko;
- **zarządzanie zasobami wodnymi**: skuteczne podstawy instytucjonalne sprzyjające dobremu zarządzaniu zasobami wodnymi na szczeblu dorzecza stanowią niezbędny warunek wypełnienia zobowiązania deklaracji „Rio+20”, zgodnie z którym należy znacząco poprawić wdrażanie zintegrowanego gospodarowania zasobami wodnymi na wszystkich szczeblach. Właściwe zarządzanie oraz zrównoważona gospodarka wodna na szczeblu regionalnym i transgranicznym również przyczyniają się do pokoju i stabilizacji politycznej dzięki powiązaniom między zasobami wodnymi a bezpieczeństwem.

Ponadto będą potrzebne skoordynowane mechanizmy między partnerami z UE a regionami partnerskimi; ich podstawę może stanowić europejska inicjatywa na rzecz wody.

Wsparcie UE na rzecz krajów i regionów partnerskich powinno opierać się na doświadczeniach i wiedzy zdobytych podczas wdrażania unijnej gospodarki wodnej, zwłaszcza w związku z wdrażaniem dyrektywy RDW. Europejskie partnerstwo innowacyjne

⁴⁸ Europejskie sprawozdanie w sprawie rozwoju za lata 2011-2012: http://ec.europa.eu/europeaid/what/development-policies/research-development/erd-2011-2012_en.htm.

⁴⁹ Program działań na rzecz zmian – COM (2011) 637 final, przyjęty dnia 13 października 2011 r.

⁵⁰ Zob. <http://www.uncsd2012.org/index.html>.

również może zapewnić i upowszechniać innowacyjne rozwiązania problemów dotyczących wody, jakie występują w krajach rozwijających się.

W planach gospodarowania wodami przyjmowanych przez kraje partnerskie oraz w politykach UE należy uwzględniać wodę wirtualną zawartą w produktach rolnych i przemysłowych pochodzących z krajów rozwijających się. W związku z tym UE powinna w ramach swojej polityki rozwoju wspierać rozwój zrównoważonej gospodarki wodnej w krajach wywozu, np. za pomocą zwiększania efektywności wodnej i korzystniejszego wyboru upraw i innych produktów.

Tabela 6

Działanie proponowane w planie	Kto podejmie działanie?	Do kiedy?
Wspieranie dostępu do bezpiecznej wody pitnej i podstawowych usług kanalizacyjnych	Komisja, państwa członkowskie i zainteresowane podmioty	W toku oraz od 2014 r.
Wspieranie zintegrowanego zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi	Komisja, państwa członkowskie i zainteresowane podmioty	W toku oraz od 2014 r.

3. WNIOSKI ORAZ PERSPEKTYWY POLITYKI WODNEJ UE

W niniejszym planie przedstawiono główne działania, jakie powinny podjąć podmioty odpowiedzialne za gospodarkę wodną i decydenci, aby rozwiązać problemy dotyczące środowiska wodnego.

Państwa członkowskie mogą i powinny poprawić wdrażanie dyrektywy RDW oraz zmniejszyć presję hydromorfologiczną w europejskich dorzeczach poprzez odtworzenie ciągłości rzek, na przykład dzięki zielonej infrastrukturze. Takie rozwiązanie zmniejsza również podatność UE na powodzie i susze. W ramach WPR, Funduszu Spójności i funduszy strukturalnych istnieją możliwości finansowania rozwoju zielonej infrastruktury, zwłaszcza w przypadku poparcia wniosków Komisji dotyczących wieloletnich ram finansowych. Aby pomóc w realizacji tego celu, można także opracować wytyczne w ramach wspólnej strategii wdrażania.

Należy zaprzestać nadmiernej alokacji zasobów wody i szanować potrzeby przyrody, a mianowicie przepływ hydrobiologiczny. W ramach wspólnej strategii wdrażania Komisja będzie dążyć do opracowania wspólnej interpretacji tego pojęcia i metod jego obliczania. Podczas prac nad niniejszym planem Komisja opracowała wraz z EAŚ rachunki wody, dzięki którym podmioty odpowiedzialne za gospodarkę wodną będą mieć bardziej realistyczny obraz dostępności wody na szczeblu dorzeczy i zlewni cząstkowych. Po udoskonaleniu w

ramach wspólnej strategii wdrażania narzędzia te umożliwią znacznie lepszą alokację zasobów wody.

Źródła punktowe i rozproszone emisji zanieczyszczeń nadal stanowią zagrożenie dla dobrego stanu wód w UE, pomimo postępów dokonanych dzięki prawodawstwu dotyczącemu azotanów, oczyszczania ścieków, emisji przemysłowych, substancji priorytetowych i środków ochrony roślin. Niezbędne jest pełniejsze wdrożenie tego prawodawstwa a Komisja będzie kontynuować egzekwowanie przepisów. Dostępne jest unijne wsparcie finansowe, ale może ono jedynie uzupełnić, a nie zastąpić, długofalowe plany inwestycyjne państw członkowskich i sektora prywatnego w tych dziedzinach.

Efektywność wodna może pomóc w ograniczaniu niedoboru i deficytu wody. Jednym ze skutecznych sposobów zwiększania efektywności wodnej jest ustalanie cen wody w oparciu o pomiary objętościowe, jednak pomimo odpowiednich wymogów prawnych na mocy dyrektywy RDW nie korzysta się w pełni z takiego rozwiązania. Komisja będzie kontynuować egzekwowanie wymogów, a jednocześnie pracować w ramach wspólnej strategii wdrażania nad ulepszeniem metodyki na potrzeby właściwego zwrotu kosztów obejmującego koszty środowiskowe. Ponadto Komisja proponuje, aby w ramach wspólnej strategii wdrażania opracowano wspólną metodykę obliczania poziomów docelowych w zakresie efektywności wodnej, które w odpowiednich przypadkach należy włączyć do planów PGWD. W określonych sektorach efektywność wodna stanowi szczególnie pilną kwestię. W odniesieniu do rolnictwa wniosek Komisji dotyczący drugiego filaru WPR (rozwój obszarów wiejskich) przewiduje wsparcie na zwiększenie wydajności irygacji pod warunkiem ograniczenia użytkowania wody. Z kolei w przypadku budynków Komisja proponuje włączenie produktów związanych z wodą do planu prac dotyczącego ekoprojektu – w zakresie określonym w tym planie; jest to oszczędne rozwiązanie, które może również przynieść znaczne korzyści z punktu widzenia mniejszego zużycia energii.

Komisja rozważy opracowanie instrumentu regulacyjnego określającego ogólnounijne normy dla wtórnego wykorzystania wody, który mógłby usunąć przeszkody dla powszechnego stosowania tego alternatywnego źródła zaopatrzenia w wodę. Pomogłoby to złagodzić niedobór wody i zmniejszyć podatność na niekorzystne zmiany.

Wdrażanie środków określonych w niniejszym planie zostanie wspierane za pomocą szeregu instrumentów przekrojowych. Partnerstwa innowacyjne w zakresie wody oraz na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa będą wspierać testowanie i upowszechnianie innowacyjnych rozwiązań, pomagając dostosować podaż innowacji do popytu. Model hydroekonomiczny opracowany przez Wspólne Centrum Badawcze pomoże podmiotom odpowiedzialnym za gospodarkę wodną w ocenie oszczędności kosztowej środków zawartych w planach PGWD. Rozwój systemu WISE i zwiększenie jego interoperacyjności ułatwi decydentom dostęp do kluczowych informacji. Będzie również dostępny system wzajemnej oceny, aby umożliwić wymianę doświadczeń związanych z opracowywaniem planów PGWD. Jeżeli wniosek Komisji dotyczący WPR zostanie przyjęty, włączenie wymogów szczegółowych dyrektywy RDW do mechanizmu wzajemnej zgodności zapewni istotną zachętę do przestrzegania tych wymogów. Ponadto aby określić działania korzystne zarówno dla gospodarki jak i środowiska wodnego, Komisja mogłaby wydawać indywidualne zalecenia dla państw członkowskich w ramach procesu europejskiego semestru.

Po zakończeniu negocjacji w sprawie wieloletnich ram finansowych Komisja podsumuje ich wyniki i jeżeli osiągnięcie celów polityki wodnej okaże się konieczne, przedstawi dodatkowe wnioski ustawodawcze dotyczące na przykład pomiarów zużycia wody, środków w zakresie

naturalnego potencjału retencyjnego i poziomów docelowych w zakresie efektywności wodnej.

W odpowiednich przypadkach realizacja i monitorowanie propozycji zawartych w niniejszym planie będzie opierać się na wspólnej strategii wdrażania dyrektywy RDW, w ramach której Komisja je przedstawi i będzie je kontynuować. Komisja opracuje i będzie systematycznie aktualizować tablicę wyników odzwierciedlającą postępy w realizacji. Do 2019 r. dyrektywa RDW musi zostać poddana przeglądowi i ewentualnie zmieniona. Przygotowując przegląd, Komisja podsumuje stan realizacji wszystkich aspektów niniejszego planu i jeżeli wystąpi taka potrzeba, zaproponuje zmiany dyrektywy, aby umożliwić osiągnięcie jej celów. Jeżeli podejście dobrowolne okaże się niewystarczające, niektóre z niewiążących propozycji zawartych w planie mogą za sprawą tych zmian stać się prawnie wiążącymi wymogami.

W niniejszym planie jasno określono cel i kierunek rozwoju polityki wodnej UE. Osiągnięcie przyjętych założeń jest kwestią woli politycznej i zaangażowania zainteresowanych podmiotów w najbliższych latach.

W poniższej tabeli 7 zestawiono propozycje działań określone w niniejszym planie oraz przedstawiono harmonogram ich realizacji

	Sposób realizacji			
Cele szczegółowe planu	Dobrowolny	Regulacja	Warunkowość	Priorytet w ramach finansowania
Ustalanie cen wody sprzyjające oszczędzaniu	Wytoczne w ramach wspólnej strategii wdrażania dot. systemów handlu do 2014 r.	Egzekwowanie art. 9 dyrektywy RDW (w toku)	Warunki ex-ante w ramach funduszy polityki rozwoju obszarów wiejskich i spójności od 2014 r.	
Stosowanie pomiarów zużycia wody		Egzekwowanie art. 9 dyrektywy RDW (w toku)		
Zmniejszenie użytkowania wody w rolnictwie			Warunek wstępny w przypadku określonych projektów dotyczących irygacji w ramach rozwoju obszarów wiejskich od 2014 r.	
Zmniejszenie nielegalnego poboru lub spiętrzania wody	Stosowanie GMES od 2013 r.	Ewentualna inicjatywa unijna dotycząca inspekcji w 2013 r.	Wzajemna zgodność w ramach WPR po spełnieniu warunków określonych we wniosku Komisji (tj. najwcześniej w 2014 r.)	
Wiedza na temat zużycia wody (np. wody wirtualnej w towarach w handlu ogólnooświatowym)	Wsparcie dobrowolnego oznakowania i systemów certyfikacji			
Maksymalizacja stosowania środków w zakresie naturalnego potencjału retencyjnego (zielona infrastruktura)	Wytoczne w ramach wspólnej strategii wdrażania - do 2014 r.		Ekologizacja pierwszego filaru WPR (obszary proekologiczne) od 2014 r.	Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności oraz pożyczki z EBI (2014-2021)
Wydajne urządzenia związane z wodą w budynkach	Kryteria unijne w zakresie oznakowania ekologicznego oraz zielonych zamówień publicznych w 2013 r.	Plan prac dotyczący ekoprojektu w 2012 r.		
Ograniczenie wycieków	Najlepsze praktyki/narzędzia w SELL w 2013 r.			Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności oraz pożyczki z EBI (2014-2021)
Maksymalizacja wtórnego wykorzystania wody		Ewentualne rozporządzenie w 2015 r.		Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności oraz pożyczki z EBI (2014-2021)
Lepsze zarządzanie	Wzajemna ocena planów PGWD (2013-2016)			

Cele szczegółowe planu	Sposób realizacji			
	Dobrowolny	Regulacja	Warunkowość	Priorytet w ramach finansowania
Wdrożenie rachunków wody Wdrożenie przepływu hydrobiologicznego Stosowanie poziomów docelowych	Wytyczne w ramach wspólnej strategii wdrażania dotyczące rachunków wody/przepływów hydrobiologicznych do 2014 r. Wytyczne w ramach wspólnej strategii wdrażania dotyczące określania poziomów docelowych - do 2014 r.			
Ograniczenie ryzyka wystąpienia powodzi	Zielona infrastruktura (zob. wyżej) Europejski system informowania o powodziach	Plany zarządzania zagrożeniem powodziowym do 2015 r.		
Ograniczenie ryzyka wystąpienia suszy	Zielona infrastruktura (zob. wyżej) Europejskie Obserwatorium ds. Susz w latach 2013-2014	Egzekwowanie wymogów dyrektywy RDW (w toku)		
Lepsze obliczanie kosztów i korzyści	Wytyczne w ramach wspólnej strategii wdrażania - do 2014 r.			
Lepsza baza wiedzy	Modernizacja systemu WISE do 2015 r. Model hydroekonomiczny JCR do 2013 r. Działania w ramach wspólnej strategii wdrażania dotyczące płaszczyzny kontaktów pomiędzy nauką a polityką (w toku)	Wymogi sprawozdawcze i statystyczne do 2014 r.		

	Sposób realizacji			
	Dobrowolny	Regulacja	Warunkowość	Priorytet w ramach finansowania
Wspieranie krajów rozwijających się				Wspieranie dostępu do bezpiecznej wody pitnej i podstawowych usług kanalizacyjnych Wspieranie zintegrowanego zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi (w toku oraz od 2014-2021)

Cele szczegółowe planu	Sposób realizacji			
	Dobrowolny	Regulacja	Warunkowość	Priorytet w ramach finansowania
Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom	Sprawozdanie w sprawie produktów farmaceutycznych i środowiska (2013 r.)	Ukierunkowane egzekwowanie dyrektywy RDW, dyrektywy w sprawie środowiskowych norm jakości i substancji priorytetowych, dyrektywy azotanowej, dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, dyrektywy w sprawie zanieczyszczeń przemysłowych, dotyczące następujących kwestii: 1. Monitorowanie wymogów dyrektyw RDW i w sprawie środowiskowych norm jakości i substancji priorytetowych 2. Rozszerzenie stref zagrożonych zanieczyszczeniem azotanami i rozwój programów działań (w toku) 3. Poprawa wskaźników zgodności dotyczących oczyszczania ścieków za pomocą długofalowego planowania inwestycji (w tym funduszy UE i pożyczek z EBI) – do 2018 r., plany realizacji opracowane do 2014 r. 4. Zapewnienie, by pozwolenia na emisję przemysłowe określały dopuszczalne wielkości emisji, które są zgodne z najlepszymi dostępnymi technikami (BAT) i uwzględniają odpowiednie cele związane z zasobami wodnymi – od 2016 r. Przyjęcie zmian dyrektywy w sprawie środowiskowych norm jakości i substancji priorytetowych	Włączenie dyrektywy w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów do mechanizmu wzajemnej zgodności w ramach WPR po spełnieniu warunków określonych we wniosku Komisji (tj. najwcześniej w 2014 r.)	

Cele szczegółowe planu	Sposób realizacji			
	Dobrowolny	Regulacja	Warunkowość	Priorytet w ramach finansowania
Kwestie przekrojowe	Partnerstwa innowacyjne w zakresie wody oraz na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa od 2013 r.	Ogólne egzekwowanie dyrektywy RDW, dyrektywy w sprawie środowiskowych norm jakości i substancji priorytetowych, dyrektywy azotanowej, dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, dyrektywy w sprawie zanieczyszczeń przemysłowych	Ewentualne zalecenia w ramach europejskiego semestru w 2013 r.	Ogólne priorytetowe traktowanie celów dotyczących wody w WPR, funduszach strukturalnych i Funduszu Spójności oraz pożyczkach z EBI (2014-2021)